

N:o 155.

Af herr **V. Vahlin**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.

En af mig till Riksdagen år 1892, i motion n:o 7, gjord framställning, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af bolags förvärf af fast egendom i vårt lands nordligare provinser, lyckades icke, i följd af Första Kammarens underkännande af behovet af en dylik åtgärd, vinna Riksdagens bifall. Då emellertid de i denna motion påklagade förhållandena sedan dess ytterligare utvecklats till det sämre, har jag ansett mig böra å nyo fästa Riksdagens uppmärksamhet på denna, för vidsträckta delar af vårt lands framtida utveckling och förhållanden ytterst viktiga fråga.

Under senare år hafva flera motioner framlagts för Riksdagen, i hvilka framhållits önskvärdheten af att för vårt lands arbetarebefolkning underlätta tillfället att förvärfva jordegendom, och har äfven en komité för afgifvande af utredning och förslag rörande denna fråga varit af Kongl. Maj:t tillsatt. Hur berättigadt och betydelsefullt detta önskningsmål än må vara, torde dock en annan dermed nära förbunden fråga i ännu högre grad vara förtjent af Riksdagens allvarliga uppmärksamhet, den nemligen att söka förekomma, att icke den redan befintliga sjelfegande jordbrukarebefolkningen i en del af våra provinser alltmer undantränges för att ersättas af osjelfständiga bolagsunderlydande. Alla de beaktansvärda skäl, som tala för det förstnämnda syns målet, ega i ännu högre grad betydelse för det senare, liksom det äfven osökt framgår af det förhållande, hvori dessa frågor stå till hvarandra, att den senares lösning bör föregå den förras.

För flere af Riksdagens ledamöter torde det icke vara känt, i hvilken stor utsträckning icke blott skogbärande mark, utan äfven hela egendomar i landets nordligare provinser inköpas af de stora sågverksbolagen. I följd häraf eger en fortgående förminskning af de sjelfegande jordbrukarens antal rum, och det finnes ingen anledning att förvänta, att dessa jordköp skola upphöra förr, än i flere vidsträckta delar af vårt land all jord öfvergått till bolagsegendom *).

För svenska Riksdagen torde icke behöfva framhållas, af hvilken betydelse för vårt folk det skulle vara, om den nu sjelfegande allmogen i vidsträckta delar af vårt land skulle nedsjunka till den osäkra och osjelfständiga ställningen af bolagsunderlydande, som, så till bostad som arbetsvilkor helt och hållet beroende af bolagen, icke ens som brukare af dessas åkerjord ega eller kanske icke medgifvas utöfva kommunal rösträtt. Det skadliga inflytandet af dylika förhållanden i sedligt, rättsligt, politiskt och ekonomiskt hänseende ligger i så öppen dag, att jag skall inskränka mig att endast i ett fall påvisa de betänkliga olägenheter och faror för rättskränkning, ett öfvermåttigt bolagsvälde är egnadt att medföra äfven för det fåtal sjelfegna jordbrukare, som i ifrågasvarande trakter lyckats bibehålla sig jemsides med bolagen. Godtyckliga, eller såsom sådana ansedda, åtgärder, vidtagna af bolagens tjänstemän, kunna redan nu endast undantagsvis af den, som deraf drabbas, beifras. Besväret och kostnaderna för en utdragen rättstvist, för bolagen försvinnande obetydligheter, äro åter för den enskilde, i synnerhet med så svag ekonomisk ställning, som de flesta enskilde jordbrukare i norra delen af vårt land innehafva, ofta fullständigt ruinerande. Erfarenheten om denna säkerhet för lagliga påföljder af öfvergrepp kan åtminstone icke vara egnadt att hos bolagens tjänstemän utveckla en större aktsamhet om andras rätt för fall, der bolagens intressen komma i delo med enskildes **).

*) Så hafva, för att anföra endast några få exempel, från en socken i Dalarne, Sollerö, af dess 75,000 tunnland skog icke mindre än 20,000 under en tid af ungefär 6 år öfvergått från enskildes ego till bolags, under det samtidigt icke obetydlig areal inegor äfven af bolagen inköpts. Af Herjeådalens 144,25 mantal egde bolag år 1885 17 %, år 1890 27 %; har denna bolagsegendom ökat i samma proportion sedan år 1890, tillhör $\frac{1}{3}$ af provinsen nu bolag; endast af Lill Herdals sockens 20,3 mantal egde bolagen redan 1890 12,136 mantal och ega nu helt säkert mer än $\frac{2}{3}$ af denna socken. För ytterligare jemförelser, särskildt med hänsyn till förhållandena i Norrland, får jag hänvisa till det sakrika utlåtande n:o 12, som i denna fråga afgafs af Andra Kammarans tillfälliga utskott n:o 1 vid 1892 års riksdag, äfvensom till denna motion åtföljande bilagor.

***) Jag skall endast påminna om en lagbestämmelse till bolagens fördel: en klagande part kan vara nödsakad att stämma ett bolags alla styrelseledamöter, af hvilka flere måhända uppehålla sig i främmande land. Blotta kostnaderna och besväret härför torde ensamt vara tillräckliga att afskräcka mången från att söka häfda sin rätt på laglig väg.

Har större delen af nordliga Sveriges jord öfvergått till bolags-egendom, dess en gång sjelfegande allmoge nedsjunkit till brukare och daglönare, beroende af ytterst mäktiga korporationers tjänstemän, utan möjlighet att i sin hembygd kunna förskaffa sig en egen bostad, och kan denna befolkning icke emotse någon förbättring af dessa förhållanden genom statsmagternas mellankomst, då får man icke förvånas, om socialistiska och mot bestående samhällsordning än mer fiendtliga läror hos befolkningen i dessa trakter — som man ännu tror sig kunna kalla »Sveriges framtidsland» — skola finna ett gynnsamt emottagande. Dessa läror måste dock af den tänkande, om han än underkänner deras så grund som slutsatser, alltid erkännas såsom följder af olyckliga, kanske äfven ofta vårdslösade sociala förhållanden; visa de icke på botemedlen för ett samhällsöndt, visa de alltid att detta onda finnes.

Att åtminstone några större bolag numera väl vårda sin skog skall jag icke tillåta mig att bestrida; men någon uppodling af de vidsträckta, härför tjenliga marker, som norra Sveriges skogar omsluta, lär knappast vara förenlig med bolagens intressen och kan därför förväntas endast undantagsvis komma till stånd. Men äfven för skogens fortvarande bestånd lemna nuvarande förhållanden och lagstiftning ingalunda tillräcklig säkerhet. Det låter väl tänka sig, att sådana konjunkturer kunna inträffa för bolag, att de finna för sig fördelaktigast att helt och hållet afverka sina skogar. I detta fall skall skogssköfningen komma att antaga dimensioner, vida utöfver hvad som kunnat bli fallet, om skogen tillhört enskilde. Faran för en dylik möjlighet blir alltid större, om, hvad i denna fråga icke får lemnas ur sigte, våra bolagsaktier skulle allt mer öfvergå i utländska kapitalisters ego, af hvilka icke kan förväntas någon hänsyn till eller ens insigt om de alltid skadliga, i många fall obotliga följderna för vårt land af en för långt drifven skogsafverkning.

Det är otvifvelaktigt, att genom bolagsinstitutionen möjliggjorts en ekonomisk utveckling, som minst hos oss på annat sätt kunnat komma till stånd. Men redan deraf, att dessa korporationer ega en kraft, som är ojemförligt större än de enskilda personernas, framgår sjelfklart, att de under vissa förhållanden gent emot dessa kunna komma att verka förtryckande. Då staten icke endast medgifvit dessa bolag personlighetens fulla rätt i de flesta fall, utan äfven utsträckt deras befogenhet derutöfver *) och härigenom särskildt gynnat deras tillkomst och ut-

*) Delegare i bolag äro icke ansvariga för bolagets förbindelser mer än till sina aktiers be-
lopp; bolagens, kanske sjelfva ej röstberättigade, ombud ega att å kommunal- eller kyrkostämmor föra
talan i alla frågor för hundrade kanske tusentals frånvarande aktieegare, utan hinder af att flere af

veckling, lär det äfven åligga staten att tillse, det icke dessa institutioners välde så utsträcket, att det medför för vårt folk följder, som synas hota att blifva af större menligt inflytande för detsamma, än af den ekonomiska utveckling, som bolagsinstitutionen i flera fall medfört, kan uppvägas.

De sorgliga förhållanden för norra Sverige, som i följd af bolagens obegränsade jordförvärf redan inträdt och för hvarje år mer förvärrats, och som så allvarsamt synas hota dess framtida utveckling, hafva äfven beaktats af så väl Vesterbottens läns landsting som af hushållningssällskapens ombud vid deras möte (»landbruksriksdagen») under år 1893. De motioner, som med anledning häraf till dessa korporationer afgifvits, äfvensom af dem föranledda beslut om skrifvelse till Kongl. Maj:t, finnas bilagda denna motion.

Får det således anses konstateradt, att en verklig fara hotar vissa delar af vårt land i följd af bolagens obegränsade inköp af jordbruksfastighet, så lär Riksdagen hvarken vilja eller berättigadt kunna lemna denna sak utan uppmärksamhet derför, att utfinnandet af medel att på så sätt och i sådana fall söka inskränka bolagens jordförvärf, att bestämdt skadliga ytterligheter förekommas, men den för en större företagsamhet nödiga kraften bibehålles, icke är någon lättlost uppgift.

Af de olika åtgärder, som härför kunna ifrågasättas, synes en väl afvägd progressiv beskattning, stigande med de samegda jordbruksfastigheternas taxeringsvärde, icke sakna betydelse; men torde äfven lagstiftningsåtgärder i annan riktning kunna verka till vinnande af samma mål.

I det outredda skick frågan äfven denna gång förelägges Riksdagen, anser jag emellertid olämpligt att söka anföra skäl för någon åtgärd, eller att upptaga till bemötande de invändningar, som mot hvilken åtgärd som helst till rättande af här påklagade förhållanden anföras. Det är först sedan ett tillräckligt och tillförlitligt statistiskt material blifvit insamladt och förelagdt Riksdagen, som den kan sättas i tillfälle att öferskåda och till sin fulla betydelse uppskatta den föreliggande frågan, liksom äfven att med full insigt bedöma de åtgärder, som för dess lösning kunna finnas bäst afvägda.

Då en statistisk utredning af dylikt omfång svårligen af enskild motionär kan presteras, har jag ansett mig böra föreslå Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

dessa icke äro svenska undersåtar, kanske icke alla välfräjdade, att de afträdt sin egendom till borgernärer eller icke tillhöra statskyrkan. Den enskilde åter är endast medgifvet att, sjelf röstberättigad, föra talan för en frånvarande, och i öfrigt anförda förhållanden disqualificera honom att deltaga i kommunala eller kyrkliga frågor afgörande.

att Kongl. Maj:t ville låta infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens deraf orsakade förminskning; samt att Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarna sådant föranleda, för Riksdagen föreslå de åtgärder, som för bibehållande af en sjelfegande jordbrukarebefolkning i samma trakter kunna anses af förhållandena påkallade.

Stockholm den 23 februari 1894.

V. Vahlin.

I motionen instämma:

E. Norman.

Joh. Er. Nordin.

P. Norberg.

E. Eriksson.

D. Persson
i Tällberg.

J. Bromée.

J. Nordin.

Joh. Nydahl.

Ollas A. Ericsson.

A. Göransson.

And. Olsson
i Mårdäng.

S. J. Kardell.

I motionens syfte instämma:

N. Boström.

Ad. Wiklund.

Joh. Nilsson.

L. Dahlstedt.

Nils Wallmark.

A. Hansson
i Solberga.

J. P. Jansson.

S. M. Olsson.

J. E. Schödén.

Bilaga A.

Utdrag af Vesterbottens läns landstings förhandlingar 1893.

Protokoll, hållet vid Vesterbottens läns trettiondeförsta lagtima landstings sammanträde i Umeå stad — — 1893.

§ 70.

Föredrogs herr Ährlings motion n:o 49, att landstinget ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse, deruti landstinget redogör för den stora utsträckning, aktiebolags förvärf af fast egendom inom Vesterbottens läns lappmarker redan tagit, uttalar sina djupa farhågor, att genom dessa förvärf en sjelfständig, sjelfegande jordbrukarebefolkning inom en icke aflägsen framtid icke mera finnes till i denna landsort, samt utbeder sig Kongl. Maj:ts nådiga, kraftiga och skynsamma ingripande, jemte tredje utskottets deröfver afgifna så lydande betänkande:

»Tredje utskottets utlåtande etc.»

Under den diskussion, som uppstod, yrkades dels bifall till utskottsbetänkandet med den ändring af motiveringens näst sista mening, att efter orden »kunde sälja sin skog» tillades orden »med undantag af nödig husbehofsskog», och dels bifall till motionen.

Sedan diskussionen förklarats afslutad och herr ordförandens proposition om bifall till utskottsbetänkandet blifvit med blandade ja och nej besvarad, dervid votering begärts, uppställdes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller utskottsbetänkandet, röstar ja, den, det ej vill, röstar nej; vinner nej, har landstinget bifallit motionen.

Den med slutna sedlar företagna omröstningen utföll, sedan en sedel blifvit aflagd, med 20 nej emot 10 ja, hvadan landstinget bifallit motionen.

Tredje utskottets utlåtande med anledning af herr Ährlings motion, n:o 49.

Häraf framgår, att en ganska betydande del af hemmanen inom länets lappmarker eges af ett fåtal sågverksbolag, och fortfarande öfvergår hvarje år ett stort antal hemman i bolagens ego. Kommer det att så fortgå, torde det ej dröja så synnerligen länge, förr än alla hemman i lappmarken, hvilka hafva någon nämnvärd skogstillgång, befinna sig i bolags händer. Då bolagen sjelfva icke idka jordbruk å sina hemman, utan bortarrendera inegojorden, kommer således den sjelfegande allmogeklassen i lappmarken att till största delen försvinna för att efterträdas af arrendatorer eller landbönder, mer eller mindre beroende af bolagen eller deras inspektors godtycke; och då det redan visat sig, att sågverksbolagens landbönder, af hvilka de flesta befinna sig i dålig ekonomisk ställning och hvilka merendels varit egare af de hemman, som de arrendera, i sin förändrade ställning förlora intresset för jordbruket och låta detta förfalla, torde man hafva allt skäl att frukta, att jordbruket och odlingen inom lappmarken komma att så småningom afstanna, de stora odlingsmarkerna att få ligga obefolkade och i ödes mål och emigrationen att tilltaga. Att söka hjälp mot detta onda bör vara landstinget angeläget, men att föreslå hjälpmedlen torde kanske icke komma landstinget till. Utskottet har emellertid tänkt sig, att ifrågavarande olägenheter skulle kunna i någon mån förekommas, om sådan ändring i gällande lagar företoges, att fränkiljandet af skogen från inegojorden blefve underlättad, så att jordegaren kunde sälja sin skog, men behålla sin inegojord och således fortfara att vara sjelfständig jordegare. En dylik åsigt lär äfven den s. k. jordbrukslägenhetskomitén hafva uttalat.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa, att landstinget ville uti underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för afhjelpande och förekommande af de uti motionen omförmälda olägenheter och missförhållanden.

Umeå under landstinget 1893.

Aug. Hygrell.

E. Nilsson.

C. J. Nordström.

P. Bergner.

O. Bjursell.

Motioner. N:o 49.

Till Vesterbottens läns landsting.

Vid 1892 års riksdag väckte herr V. Vahlin i Andra Kammaren motion, det Riksdagen ville uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af större bolag eges i de provinser af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens deraf orsakade förminskning i samma trakter; samt att Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarna sådant föranledde, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, afsedda att begränsa möjligheten för bolag att underlägga sig jordbruksfastighet till hvilken utsträckning som helst.

Sedan denna motion blifvit af Andra Kammaren till ett tillfälligt utskott remitterad och utskottet tillstyrkt bifall till motionen, endast med den ändring, att de i slutklämman af motionen förekommande orden *större bolag* af utskottet utbyttes emot ordet *bolag*, blef utskottsbetänkandet af Andra Kammaren bifallet.

I följd häraf öfverlemnades frågan till Första Kammaren, som remitterade densamma till ett tillfälligt utskott; men detta utskott hemstälde, att Första Kammaren för sin del för det dåvarande icke måtte biträda Andra Kammarens beslut; och blef detta utskottsbetänkande, dock först efter en långvarig debatt, af Första Kammaren bifallet; hvadan frågan för den riksdagen hade förfallit.

Det ämne, som utgjort föremål för herr Vahlins motion, har synts mig vara af den allra yttersta vikt för Vesterbottens län och särskildt för dess lappmarker. Frågan gäller, skall det för framtiden finnas en sjelfegande jordbrukande befolkning eller endast bolags landbönder? Ja, den gäller äfven, huru vida på någon vidare odling inom dessa landsändar må vara att tänka och det kan vara att hoppas, att folkmängden derstädes må kunna tillväxa.

Såsom bekant, kunde jemlikt kongl. förordningen den 13 juni 1800 och den 22 december 1863 nyttjanderätt till skogsmark upplåtas på en tid af 50 år. Uti den goda afsigten att förekomma, att den närvarande generationen skulle kunna för en så lång tid som 50 år binda händerna på blifvande hemmansegare, tillkom kongl. förordningen den 25 april 1889, hvarigenom längsta tiden för aftal om skogsafverkningsrätt inskränktes till 20 år.

Detta funno dock sågverksegarne icke med sina fördelar förenligt, och från sistnämnda tid inträdde en väsentlig förändring i fråga om sättet för anskaffandet af råmateriel för de stora sågverken. I stället för att förvärfva afverkningsrätt till skog under viss tid började sågverksbolagen inköpa sjelfva hemmanen; och har detta skett till en utsträckning, derom den oinvigde knappast kan göra sig en aning. Jag skall inför landstinget framlägga en utredning härom i hvad frågan angår åtskilliga lappmarkssocknar. Endast det vill jag nu nämna, att i Dorotea socken, som utgöres af 37 ¹⁹/₂₄ mantal, ega aktiebolag, som idka sågverksrörelse, redan 18 ⁵⁴⁸⁴⁹/₆₃₃₆₀ mantal samt derjemte åborätt till åtskilliga nybyggen; eller således *mer än hälften* af hela socknen.

Att aktiebolagen, hvilka uppenbarligen för skogens skull köpt hemmanen, vilja väl vårda sin skog, för att deraf taga den högsta afkastning, vill jag väl hoppas; men oemotsägligt torde dock vara, att jordbruket och boskapsskötseln måste för dem vara af underordnad betydelse. I allmänhet får väl den förre hemmansegaren sitta kvar å hemmanet, men — som landbonde. Då hemmanet icke mer är hans, kan han icke hafva något intresse af att nedlägga sina krafter å åkerjordens förstorande; tacka Gud att han håller vid magt, hvad redan är odladt.

Faran att Vesterbottens län åtminstone uti den öfre delen af det samma skall inom en icke aflägsen framtid sakna en sjelfständig sjelfegande befolkning är efter mitt förmenande så stor, att landstinget bör härå fästa Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet; och tager jag mig därför friheten härmed föreslå landstinget att besluta att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse, deruti landstinget redogör för den stora utsträckning, aktiebolags förvärf af fast egendom inom Vesterbottens läns lappmarker redan tagit, uttalar sina djupa farhågor, att genom dessa förvärf en sjelfständig, sjelfegande jordbrukarebefolkning inom en icke aflägsen framtid icke mera finnes till i denna landsort, samt utbeder sig Kongl. Maj:ts nådiga, kraftiga och skyndsamma in-gripande.

Vesterhiske den 2 september 1893.

Alfr. Ährling.

Bilaga B.

Utdrag af förhandlingarna vid hushållningssällskapens ombuds möte år 1893.

*Protokoll, hållet vid hushållningssällskapens ombuds sammanträde
i kongl. landtbruksakademien den 14 november 1893.*

§ 3.

Utskottet n:o 1 hade, med anledning af herr A. Wästfelts motion (n:o 9) angående begränsning af möjligheten för bolag eller enskilde sågverksegare att underlägga sig jordbruksfastigheter till hvilken utsträckning som helst, i utlåtandet n:o 15 hemställt,

att ombuden måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes anskaffa uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens deraf orsakade förminskning i samma trakter samt derefter vidtagna de åtgärder, hvartill för ett sjelfständigt jordbruks betryggande den sålunda vunna utredningen må kunna föranleda.

Denna hemställan blef ock af ombuden godkänd efter votering, hvarvid 17 röster afgåfvos för bifall till utskottets förslag och 4 för ett af herr friherre Bonde gjordt yrkande, att ombuden måtte afslå motionen, såsom icke liggande inom ombudens verksamhetsföremål.

Motion n:o 9.

Af herr A. Wästfelt, angående begränsning af möjligheten för bolag eller enskilde sågverksegare att underlägga sig jordbruksfastigheter till hvilken utsträckning som helst.

Under en följd af år hafva många uttalanden skett om nödvän-

digheten att för den arbetande befolkningen förvärfva jordbrukslägenheter, hvarigenom den pågående emigrationen skulle kunna till stor del förekommas. Olika förslag för vinnande af ett sådant mål ha ock uttalats; *så* har blifvit framställt, *dels att*, genom afdikning af den vattensjuka mark, som företrädesvis finnes inom de norrländska provinserna, göra milliontals kvadratref odlingsbara och tjenliga för kultur, *dels ock* har en komité blifvit tillsatt för utredandet, huru vida ej å de numera begränsade kronoparkerna skulle finnas lämplig jord, som kunde åt jordarbetare upplåtas.

Under det att dessa välbetänkta anordningar försiggå, arbetas det af sågverksegarena eller kanske rättare sågverksrörelsen på att genom köp vinna eganderätt till en stor del af skattehemman och lägenheter för att derigenom komma i besittning af dithörande skogar. — Under 1892 års riksdag aflemnades en motion i Andra Kammaren med framställning derom, att underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle af Riksdagen afgifvas, under anhållan det Kongl. Maj:t ville, efter vederbörandes hörande och deraf uppkommande utredning, låta utarbete en lag, som kunde hämma det sätt, hvarpå sågverksegarne underlägga sig jordbruksfastigheter till hvilken utsträckning som helst — denna motion gillades af Andra Kammaren, men afslogs utaf Första Kam-maren, dock endast med några rösters majoritet.

Motion i samma syfte har äfvenledes väckts innevarande år uti Vesterbottens läns landsting.

Man må med glädje se, att fosterländska män vakna till en allvarlig besinning öfver följderna deraf, att ett sådant system får fortgå. Man *må betänka*, att gamla odalhemman, som under en följd af år brukats af en slägtlinie undan för undan och derunder beredt ekonomisk uppehållelse åt en hel befolkning, *nu afstås* för begärelsen att på en gång få en penningssumma, jemte löfte att fortfarande såsom landbonde få bruka denna jord, dock mot visst arrende och skyldighet att för nya egarens räkning använda en stor del af sin tid till skogsarbete och forsling af timmer från hemmanets skog.

Fort kommer brukaren under fund med, att han ej längre är hemmanets egare, och dermed förloras kärleken till hemmanets omsorgsfulla vård, och uti denna åskådning uppfostras det nya slägtet.

Betänk! Hvilken osäkerhet och hvilket ekonomiskt obestånd kommer icke att häraf uppstå, och huru kommer ej jordbruket att derigenom försummas.

Då man betänker, att köp af hemman tagit en sådan utsträckning, att uti Åsele socken af Vesterbottens län sågverksegarena redan 1892

egde mer än $\frac{1}{3}$ af socknens skattetal, uti Fredrika socken ungefär $\frac{1}{3}$ och uti Dorothea socken nära halfva socknen, samt att, uti en socken i Dalarne »Sollerö» med 75,000 tunnland skog, sedan 1892, enligt uppgift i motion till Riksdagen, sågverksegarena äro i besittning af 20,000 tunnland, hvilken skog under en tid af ungefärligen sex år kommit i deras händer, så kan man ej annat se, än att den jordbrukande befolkningen, i stället för att ökas, går en hastig minskning till mötes.

Kan det vara välbetänkt, att på samma gång det begäres medel till afdikning utaf vattensjuk mark för att öka jordbruksbesättningar, och man derjemte söker att på kronoparker få utsynad jord, tjenlig till jordbruksnäringen, så åser man med lugn och utan att söka någon rättelse, att dels gamla, dels nyanlagda hemmanslägenheter få inköpas af bolag och personligheter, som ej hafva den ringaste afsigt att derå idka jordbruk, utan endast ett slags skogshandtering, som kan blifva ödesdiger för befolkningens och kommunens framtida bestånd.

Med fästadt afseende å, att hushållningssällskapens ombud sammanträdt för att genom sin erfarenhet söka höja och reglera svenska jordbrukets bestånd och framtida utveckling, har jag velat med ofvanstående belysning fästa eder uppmärksamhet på ett missförhållande uti Norrland, som, derest det får fortgå, undergräfvat landets ekonomiska utveckling och förkofran.

Då nu frågans betydelse fordrar en grundlig utredning, vågar jag föreslå, det hushållningssällskapens ombud ville uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

det Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande och en deraf uppkommen utredning, ville till Riksdagen framlägga förslag om bestämmelser, afsedda att begränsa möjligheten för bolag eller enskilde sågverksegare att underlägga sig jordbruksfastigheter till hvilken utsträckning som helst.

Stockholm den 6 november 1893.

A. Wästfelt.

N:o 15.

Utskottets n:o 1 yttrande i anledning af herr A. Wästfelts motion (n:o 9) angående begränsning af möjligheten för bolag eller enskilde sågverksegare att underlägga sig jordbruksfastigheter till hvilken utsträckning som helst.

Vid företagen pröfning af motionen har utskottet funnit den deri behandlade sak vara af så stor vikt och betydelse, att icke nog uppmärksamhet kan egnas åt densamma.

Stora trakter af Norrland och Dalarne innehafvas redan nu af jemförelsevis ett fåtal trävarufirmor och bolag; och sådan utvecklingen tett sig, synes den gifva vid handen, att bildandet af stora jorddomäner för skogsbruk under enskilda händer snarare syftar åt att tilltaga än att minskas och upphöra.

Nästan alla sakkunnige äro ense om att skogens sammanförande till stora komplexer, som besittas med full eganderätt af kapitalstarka bolag, är förmånlig för skogens rätta vård och skötsel.

Lika fördelaktig, som egosammanslagningen kan vara för skogen, lika förderlig är den deremot för jordbruket uti ifrågavarande trakter.

De förut varande egarne till mindre jordbruk blifva i flesta fall bolagens brukare. Den afgäld, de skola erlægga för sina jordlotter, måste de förskaffa sig genom arbete i bolagens skogar; deras jordbruk åsidosättas och försämrats, och de nedsjunka från fria jordegare till bolagens daglönare.

Utskottet har funnit stora intressen sålunda stå emot hvarandra och i likhet med motionären ansett en utredning af hithörande förhållanden vara af behovet påkallad.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa, att ombuden måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes anskaffa uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens

deraf orsakade förminskning i samma trakter, samt derefter vidtagna de åtgärder, hvartill för ett sjelfständigt jordbruks betryggande den sålunda vunna utredningen må kunna föranleda.

Stockholm den 10 november 1893.

På utskottets vägnar:

Gustaf Ryding.

Helge Åkerhjelm.

Reservation af herr Ryding emot vissa delar af motiveringen.
